

LEIKKIMIELELLÄ, KASVU KIELELLÄ
LASTEN SOSIAALINEN VUOROVAIKUTUS LEIKKIRYHMÄSSÄ

Pro gradu -tutkielma
Kivipensas, Marjut
Maijala, Henna
KTK kasvatustiede
Kevät 2008

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Leikkimielellä, kasvu kielellä: Lasten sosiaalinen vuorovaikutus leikkiryhmässä

Tekijät: Kivipensas, Marjut ja Maijala, Henna

Koulutusohjelma/oppiaine: Luokanopettajan koulutusohjelma

Työn laji: Pro gradu -työ_X_ Laudaturtyö__ Licensiaatintyö__

Sivumäärä: 81

Vuosi: Kevät 2008

Tiivistelmä:

Tämän etnografiseen lähestymistapaan pohjautuvan tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaista lasten sosiaalinen vuorovaikutus on ryhmäleikin aikana ja millainen merkitys medialla on lasten leikkeihin. Tutkimuksessa keskityttiin esikouluikäisten lasten muodostamien ryhmien dynamiikkaan ja ilmiötä lähestyttiin pääosin sosiaalipsykologisesta näkökulmasta.

Aineisto kerättiin vuodenvaihteessa 2007–2008 erään pohjois-suomalaisen päiväkodin esikouluryhmässä havainnoimalla lasten ryhmäleikkejä ja haastatteleamalla esikouluopettajaa. Tutkimusaineisto koostuu tutkijapäiväkirjoista, haastattelusta ja videokameralla kuvatuista leikkitalanteista. Analysoimme aineistoa sisällönanalyysiä ja Grounded theorya soveltaen.

Tulosten perusteella lasten sosiaalinen vuorovaikutus ryhmäleikin aikana näkyi sekä sanallisina että sanattomina viesteinä ja signaaleina, jotka muut lapset vaistosivat herkästi. Havaitimme, että lapset kehittävät leikin aikana sosiaalisia taitojaan harjaantuessaan jakamaan, neuvottelemaan, huomioimaan toisia, odottamaan omaa vuoroaan sekä sopeutumaan ympäristön vaatimuksiin. Leikeissä nousi esille ryhmän ja ryhmäänkuulumisen merkitys lapselle. Tutkimuksessa tuli ilmi, että jo esikouluikäisillä lapsilla on ryhmänsä sisällä valtarakenteita, joiden mukaan ryhmäleikin aikana määräytyvät roolit. Tutkimassamme esikouluryhmässä lapsilla näytti olevan kolmenlaisia rooleja ryhmäleikin aikana: johtajan, johtajan ystävän ns. oikean käden ja hiljaisen leikkijän rooli. Konfliktitalanteissa lapsilla oli erilaisia tapoja selviytyä tilanteista. He neuvottelivat omasta asemastaan ja mielipiteistään, vetosivat muihin ryhmän jäseniin tai vetäytyivät tilanteesta. Media näyttäytyi lasten leikeissä aikuisten toimintamalleja jäljitellen.

Avainsanat: leikki, sosiaaliset suhteet, vuorovaikutus, ryhmä, ryhmädynamiikka, roolit

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi_X_

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi_X_

(vain Lappia koskevat)

SISÄLLYS

1 JOHDANTO JA TUTKIMUSONGELMAT.....	1
2 LEIKKI.....	6
2.1 Leikin määritelmiä.....	6
2.2 Leikin juurilla.....	8
2.2.1 Leikin kehitys ja elementit.....	8
2.2.2 Leikin lajit.....	11
2.2.3 Leikin luonne.....	12
2.2.4 Lapsen oikeus leikkiin.....	15
2.3 Ryhmäleikin merkitys lapselle.....	16
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	20
3.1 Etnografinen lähestymistapa.....	20
3.2 Observointi ja haastattelu aineistonkeruutapoina.....	22
3.3 Aineiston analysointi.....	26
3.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	30
4 SOSIAALINEN VUOROVAIKUTUS RYHMÄLEIKISSÄ.....	33
4.1 Sosiaalisten taitojen kehittyminen.....	33
4.1.1 Sosiaalinen vuorovaikutus leikkiryhmässä.....	33
4.1.2 Neuvotteleminen.....	40
4.1.3 Toisten huomioiminen.....	42
4.1.4 Sosiaalinen älykkyys.....	43
4.2 Roolit ja status ryhmässä.....	45
4.2.1 Lasten roolit leikkiryhmässä.....	45
4.2.2 Ryhmädynamiikka leikin perustana.....	49
4.3 Ristiriidat ja syrjäytyminen leikkiryhmässä.....	55

5 MEDIA OSANA LEIKKIÄ.....	62
5.1 Median vaikutus leikkiin.....	62
5.2 Aikuinen mediavahtina.....	65
6 YHTEENVETO JA POHDINTA.....	69
LÄHTEET.....	75
LIITE	